

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1905

Hecyra I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1583](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1583)

si reiecta fabula a me ipso aediles quod poetae numerauerint repetant; — 4 Ergo 'meo' a me facto, a me statuto. — nam, quomodo alibi dixit (*Eun. prol. 20*), [postquam] aediles emerant. 5 Et bene, ut sequatur populus iudicium eius, qui aestimare uere fabulas poterit. 6 PRETIO EMPTAS MEO ut quidam uolunt periculo.

I.

1.

- 58 1 1 PER POL QVAM PAUCOS REPERIAS MERETRICIBVS FIDELIS nouo genere hic utraque *προτατικὰ πρόσωπα* inducuntur, nam et Philotis et Syra non pertinent ad argumentum fabulae. hoc autem maluit Terentius quam aut per prologum narraret argumentum aut *θεδὸν ἐπὶ μηχανῆς* induceret loqui. 2 PER POL QVAM PAUCOS REPERIAS haec persona Terenti more extrinsecus assumitur, ut sit per quam argumenti obscuritatem spectator effugiat. 3 PER POL QVAM P. animaduertendum est in hac fabula Terentium bonam meretricem inducturum, ne id contra morem uideatur facere, etiam aliam meretricem non malam inducere, ut id exemplis fiat tritius et usu uerisimile. 4 PER POL QVAM PAUCOS R. ordo: pol perquam paucos reperias; nam 'perpol' non est Latinum, sed τὸ ἐξῆς 'perquam', id est nimis. 5 QVAM PAUCOS quidam non 'pau-

1 reiecta *W.* (cf. *Cic. de fin. I 2, 4*): erecta *C.*, abiecta *rell.*; exacta *Schoell* | a me ipso *W.* (*duce Steph.*): a se ipso *C.*, a *V* (*dett.*) | aediles] pretio *V.*, pretio adiles *dett.* | numerauerunt *C* || 3 dixit *bis V* | postquam *secl. Schoell* || 5 quia extimare *C.*, cui aestimare *V* | <onus (omnes *D*)> posuerit *V* (*dett.*), posuisti *C.*; *corr. Steph.* || 8 *protastica prosopa codd.* | inducitur *V* (*dett.*) || 11 per om. *C* | *θεδὸν ἀπο μηχανῆς* (*Steph.*): ***** *rell.* || 13 persona] e *C* | assumuntur *C* || 14 per quam *Klotz*: postquam *codd.* || 15 PER — P. om. *V* | <autem> est *V* || 18 *tristius codd., corr. ed. pr.* || 19 R. om. *V* | ordo <est> *V* (*dett.*) | per pol quam *codd., corr. Steph.* || 20 τὸ ἐξῆς] *ποξῆς (bis) G²*, to *** *C.*, **** *V* (*dett.*); *τηῆς Pith.* ex *cod. Cuiac.*, κατὰ *τηῆς Steph.* | postquam *C*

v. app. p. 572

- cos' sed 'paucis' legunt; sic enim Apollodorus ὀλίγαις ἔραστῆς γέγον' ἐταίραισιν, Σύρα, βέβαιος'. 6 REPERIAS aptum uerbum ad raritatem et ideo non dixit 'pauci sunt', sed 'paucos reperias', si quos quaeras. non autem reperietur nisi quod quaeritur, non quaeritur nisi quod praesto non sit. 5
- 59 2 1 FIDELES huiusmodi sententias rhetores διανοίας uocant. 2 Et mire non 'esse' sed 'euenire' dixit, ut non rationis sed casus sit, id quod rarissimum est. 3 FIDELES fidi in maximis, fideles in minoribus negotiis.
- 60 3 1 VEL HIC PAMPHILVS transitus a generali sententia 10 ad specialem. 2 VEL nunc ueluti; alias coniunctio disiunctiua est, alias correptionem significat, ut apud Ciceronem (*in Verr. II, IV 2, 3*) 'uel optima Messanae'. 3 VEL aut etiam, <ut> (*Verg. Ecl. VIII 69*) 'carmina uel c. p. d. L.' aut uelut, <ut> modo. 4 IURABAT Q. B. 15 Q. S. tria sunt: quae iurabat et quotiens et quam sancte; quod totum de more amatorum ac meretricum, quae iureiurando teneant quos lege non possunt.
- 61 4 VT QVIVIS non modo Bacchis, quae amica erat.
- 62 5 NVMQVAM ILLA VIVA DVCTVRVM VXOREM παρένθεσις 20 prima: iurabat numquam illa uiua uxorem ducturum.
- 63 6 1 EM DVXIT pronuntia, ut mirantem ostendas. 2 ERGO PROPTEREA modo 'ergo' affectum exprimit reprehendentis tarde sibi assentientem. sic Vergilius (*Aen. II 707*) 'ergo age, care pater, c. i. n.' 3 PROPTER- 25

1 αλληλCHPΔSTHCFEIIONHNCTHPΔICCPΔγγηδΙΘC *cod. Cuiac. ap. Lindenbr., ὀπλισωραστησευρησ7εραισσυμβαειβλος G², lac. vell.; corr. Bentley* || 3 aptum — raritatem *om. C* | sunt an ut paucos sed reperias quo si quaereres *C* || 6 fidelis *V* | sententia *C*, -am *V* (*dett.*), *corr. Steph.* | διανοίας *Steph.*: **** *V*, *om. C*; nisi forte scrib. h. sententiam rh. προυόδιον u., *cf. Eun. II 2, 1* || 14 VEL aut etiam ut *W.*: uitam etiam *V*, etc. *C* || 15 aut] ut ut *C* | ut *add. W.* || 16 <et> sancte *V* || 17 quod] quam *C* (*recte?*) | ac] et *V* (*dett.*) | <dixit> quae *V* (*dett.*), qui *C* || 18 quod *C* || 20 παρένθεσις prima *Lindenbr. ex cod. Cuiac.*, ita pen ** primo *in mg. C¹*, ita **** id est iurans primo *V* (*dett.*) || 21 iurabat — uxorem *in mg.*, du. hem duxit *in ras. C¹* || 22 en *V* || 24 consentientem *V* (*dett.*), *schol. Ricc.* | sic largus *C* || 25 h. i. n. *V*, *om. C*

EA TE SEDVLO 'sedulo' instanter et ex animo uel sine dolo. 4 EM DVXIT 'em' aduerbium demonstrantis est, ut (*Eun. III 2, 6*) 'em alterum'.

64 7 1 ET MONEO ET HORTOR monemus consilio, hortamur impulsu. 2 NE CUIVSQVAM MISEREAT deest 'te'. 5

65 8 1 QVIN SPOLES MVTILES LACERES 'quin' quominus. et magna persuasio est ad male faciendum. 2 SPOLES <M.L.> spoliare est non minimam partem auferre, mutilare aliquid detrahere, sine quo res esse non possit, lacerare autem cum omnino non habeas quod imminuas. 3 MV- 10 TILES imminuas, unde mutili dicti boues aut capri sine cornibus — nam male qui a multa putant dici —; et inde Mulciber Vulcanus, quod sit mutilatus ac debilis. *an proprie Mulciber dictus est, quod omnia mulceat, id est molliat ac uincat?* 15

66 9 1 VTIN EXIMIVM NEMINEM HABEAM 'utin' pro 'ut ne' ἀπόστροφος. 2 Et perseuerat in allegoria, nam eximia pecora dicuntur, quae a grege excepta sunt ad usus dominorum suorum, ut uberius pascantur. 3 Sed proprie eximii sunt porci maiores, qui ad sacrificandum excepti 20 uberius pascuntur. etenim boues, qui ad hoc electi sunt, egregii dicuntur et oues lectae, ut Vergilius (*Aen. IV 57*) 'mactant lectas de more bidentes'. *ita et porci eximii.* 4 VTIN EXIMIVM deest 'censes', ut sit: censes utin eximium neminem habeam? 5 Vel certe 'mones'. 25

6 VTIN EXIMIVM 'eximium' separatum ex omnibus. proprie eximius porcus est exemptus a grege atque sig-

1 TE — instanter] ter instantem sedulo C | uel] et C || 2 hem . . hem . . en (hem *cod. Cuiac.*) C, en . . en . . en V || 3 alter C || 5 misereatur *codd.* || 6 quin] qui C || 7 est *om. C* || 9 res *om. C, cod. Cuiac.* || 10 cui C | habeas non V | quod *Steph.*: quam CV || 11 dicti <sunt> V (*dett.*) || 12 qui a] quia C, *** V (*dett.*) | multa *Steph.*: multi *codd.* || 13 multatus *cod. Cuiac.*, mulcanus C || 14 an *Teuber*: nam *codd.* || 16 ut ni (*bis pro utin*) V || 17 ἀπόστροφος G² (*Steph.*), **** *rell.* | eximiare *codd.* || 18 a *om. C* | sunt *om. C* || 21 liberius C | pascantur C, (*ante corr.*) V || 24 ut ni eximium V, *om. C* || 25 utni V || 26 utni eximium <ita>

V, ut in *echyra C* || 27 est *om. C* | a *om. C* | sig^t C

natus macula aut nota. 7 HABEAM deest 'censes' aut 'uis' aut 'mones'.

67 10 1 NAM NEMO QVISQVAM *παρέλκον* tertium, nam abundat 'quisquam'. 2 SCITO AD TE VENIT bene additum 'scito' et moraliter. et acutius pronuntiandum: est 5 enim uerbum illorum, qui familiares corrigunt.

68 11 1 QVIN qui non. 2 ITA PARET hoc uerbum aduersum munificos et segnes sumitur, ut alibi (*Eun. II 2, 9*) 'itan parasti te, ut spes n. r. in t. s. t.?' 3 ABS TE pro 'ex te'.

69 12 SVAM VOLVPTATEM EXPLEAT bene 'expleat', quod 10 contrarium meretrici est amatorem uoluptate satiari.

70 13 1 HISCINE TV *ἐρώτησις*. 2 Id est talibus. 3 *Et* uide si pulchra meretrix puella est. 4 INSIDIABERE insidiari malum est, sed contra insidiari iustum est.

71 14 1 TAMEN POL EANDEM INIVRIVM EST idem aliter et 15 uehementius intulit, nam peius est eandem esse omnibus quam nullum excipere. 2 INIVRIVM iniquum. 'iniurium' autem indignantis modo significatio est et uim aduerbii habet.

72 15 VLCISCI ADVERSARIOS de more 'aduersarios' mutato nomine posuit: durum enim fuerat, si 'amatores' diceret. 20

73 16 AVT QVA VIA TE CAPTENT ILLI qui te captant saepe, tu eos uel semel cape.

74 17 1 HEV ME MISERAM bene, quia non persuasit, affectum doloris expressit; intellegit enim ex uultu eius non se persuasisse quod uoluit. 2 HEV ME MISERAM CVR 25 N. A. I. M. AE. E. F. EST *ἐμπαθῶς* ait, quod reliquum est,

3 *παρέλκον* tertium V, n̄. a uī C | nam — 4 VENIT om. C || 4 additum <est> V (dett.) || 5 acutim C || 6 uerbum enim C || 7 qui non (qui C) post ita codd., transp. W. | uerbum <paret> codd., corr. W. || 8 itan] an codd. || 9 in om. C || 10 uoluntatem codd. || 11 uoluntate satiari V, -tes andri C, corr. Steph. || 12 tu sser. V | *ἐρώτησις* Steph.: *φροτισίς* G², **** C, om. V || 13 uide si] uides C | est om. C || 14 est 1. om. C || 15 idem] id est C || 19 de om. C || 23 HEV] eheu codd. Ter. praeter F | persuasi l' C, persuasit <sed> V || 24 intelligitur V (dett.) || 25 se persuasisse cod. Cuiac., semper suasisse C, eam persuasisse V (dett.) | CVR — EST om. C || 26 *ἐμπαθῶς* ait quod Steph.: *ΕΜΠΑΤΟΠΙΔΔΗΝ* ait quod cod. Cuiac., *εμπαθολην* quod G², ***** quod V (dett.), ***** C

quia quod uolebat persuadere non potuit. 3 *Et* bene, quia utrumque non habet. 4 *Et* mire e contrario descripta est deformitas lenae et formam et uoluntatem malam gerentis.

75 18 AVT TIBI HAEC SENTENTIA *δεικτικῶς*. simulque 5 ostendit secundum *φυσιογνώμονας* difficile deformem reperiri bonum.

2.

76 1 1 SENEX SI QVAERAT ME MODO ISSE DICITO AD PORTVM hoc seruus dixit in scaenam de proscenio respiciens.

2 SENEX SI QVAERAT ME duae coniecturae sunt in hac 10 saena: an uerae sint nuptiae et an uerisimile sit adolescentem abstinere potuisse a uirgine sibi nuptum tradita.

3 SENEX SI QVAERAT ME magis expressit consuetudinem dicendo 'senex' quam si diceret 'dominus maior'.

4 SENEX SI QVAERAT ME ut ex uerbis suis tam mere- 15 trix quam lena descripta est, ita et Parmeno ipse qualis sit ostenditur ex sua sibi locutione. exeundi autem causa de argumento sumitur, quia Pamphilus absens est et expectatur in dies eius aduentus.

77 2 1 PERCONTATVM ADVENTVM PAMPHILI honestam cau- 20 sam dixit, id est propter aduentum Pamphili. 2 *Et* 'percontatum' scribitur et 'percunctatum'. si 'percontatum', a conto, quo nautae utuntur ad <exploranda> loca nauibus opportuna; si uero 'percunctatum', ab eo quod a cunctis perquiratur.

1 persuadere uolebat *V* || 2 quia <nec> *C* (<nec> quia *dett.*); haec? | e *om.* *C* || 5 dicticos *CV* || 6 *φυσιογνώμονας Gronov.*: *φυσιογνώμας Pith.* ex *cod. Cuiac.*, *φυσιογνώμον G²*, ***** *rell.* | reperi deformem *C* || 9 <h.> haec *C* || 11 uere sunt *C* || 12 potuisse adolescentem abstinere *V* (*dett.*) || 13 magis — 15 *ME om.* *C* || 20 PERCONTATVM — dixit *om.* *C* || 21 propter *W.*: post *codd.* | pamphili aduentum *V* (*dett.*) || 23 a conto <dicitur> *V* (*dett.*), conto *C* | nauitae *V* | exploranda *add. Steph.* || 24 si uero] nam si *C* || 25 perquireret *C*, perquiratur <dicitur> *V* (*dett.*)

- 76 1 5 SENEX SI QVAERAT ME MODO ISSE D. A. P. haec omnia et submissa et ueloci pronuntiatione afferenda sunt; hoc enim desiderant huiusmodi uerba utpote et serui et festinantis.
- 78 3 1 AVDIN QUID DICAM SCIRTE 'audis' modo sentis, 5 intellegis, ut Vergilius (*Aen. I 19—20*) 'progeniem sed enim Troiano a sanguine duci audierat'. item Vergilius alibi (*Geo. I 514*) 'neque audit currus h.'. 2 AVDIN QUID DICAM 'audis' modo pro 'aduertis'. 3 SCIRTE κωφὸν πρόσωπον inducitur. 4 AVDIN QUID DICAM SCIRTE con-10 uenit nomen seruo puero παρὰ τὸ σκιρτῶσαι, quod est gestire et ludere.
- 79 4 NVLLVS pro 'non'.
- 80 5 1 ALIAS VT VTI POSSIM inter 'alias' et 'alia' hoc interest, quod 'alias' alio tempore significat, 'alia' aliter 15 aut per alia. 2 INTEGRA non dicta.
- 81 6 1 SED VIDEON EGO PHILOTIVM sic solent dubitare aduenientibus ipsis, quos post multum temporis interuallum uident. 2 SED VIDEON EGO PHILOTIVM mire inuenta causa narrandi est ideò, quia peregre uenit meretrix; 20 alioquin si Athenis esset, omnia sciret. 3 VNDE HAEC ADVENIT cum quodam contemptu eius hoc sibi dicit Parmeno.
- 83 8 1 SALVE MECASTOR PARMENO olim salutantes addebant iusiurandum, ut hoc sedulo facere uiderentur. 'me' autem aut adiectio est et abundat aut positum est pro 25 'μὰ' syllaba, ut Graeci 'μὰ τὸν Ἀπόλλωνα' dicunt.

1 SENEX — ME om. C | MODO om. V || 2 ut summissa V | et] in V | efferenda Steph. || 3 et 2. om. C || 5 syre V, s. C || 7 audierat <tyrias> V | idem C || 8 AVDIN] audis C || 9 syre V, certe C | κωφὸν πρόσωπον G² (Steph.), ***** rell. || 10 syre V, sy. C || 11 παρὰ τὸ σκιρτῶσαι Pith. ex cod. Cuiac., παρακτος κιστῶσαι G², ***** rell.; π. τ. σκιρτῶσαι Steph. || 14 VTI om. C || 15 quod] quia C || 16 non] nam C || 17 SED — uident post 21 sciret V (dett.) | uideam C | philotium V | solet codd., corr. Westerh. | dubitare <qui> V (dett.) || 18 quo C || 20 est ante causa V (dett.) || 21 alioquin — omnia cod. Cuiac.: alia qui si (quasi V, dett.) athenis omnia esset (esse V, dett.) rell. || 22 dicit om. V || 25 autem om. V (dett.) | aut om. C || 26 μὰ Steph.: una codd., corr. Westerh. | μὰ τὸν Ἀπόλλωνα Steph.: ***** codd. | dicunt om. C

- 2 ET TV EDEPOL SYRA irrisit 'ecastor' addendo 'edepol'. et quod illa 'Parmeno', hic addidit 'Syra'. 3 SYRA 'Sura' ueteres legerunt, <v> pro <y> ponentes, ut Musis, Surus.
- 84 9 1 VBI PHILOTIS TE o. uide licentiam: supra 'Philotium' hic 'Philotis' dixit. 2 OBLECTASTI TAM DIV facete 5 dictum meretrici: non 'ubi fuisti' sed 'ubi te oblectasti'.
- 85 10 MINIME EQVIDEM ME OBLECTAUI 'me' acutius proferendum est, quia respondet πρὸς τὸ 'te'.
- 86 11 1 CORINTHV M HINC SVM PROFACTA τὸ 'hinc' magnum dolorem ostendit habere Philotium, quod relictis 10 Athenis Corinthi habitauerit. 2 HINC SVM PROFACTA I. multa dixit: et 'milite' et 'hinc' et 'inhumanissimo'. 3 INHVMANISSIMO quid potuit de milite dici sine superlatiuo? namque omnis miles inhumanus, hic uero inhumanissimus. 4 CORINTHV M HINC SVM PROFACTA haec argu- 15 menta sunt, an se oblectare potuerit: a persona quod miles inhumanissimus, a loco quod hinc profecta, a tempore quod biennium, a re id est ab iniuria quod tuli.
- 87 12 1 BIENNIV M IBI PERPETVVM ut continuationem sui casus ostenderet, 'perpetuum' dixit. 2 MISERA muliebris 20 interpositio τὸ 'misera'. 3 ILLVM TVLI non 'cum illo fui' sed 'illum tuli': adeo non me oblectaui.
- 88 13 1 DESIDERIV M ATHENARVM quod 'Corinthum profecta' es. 2 ATHENARVM ARBITROR quod dixit 'hinc', ἀναπέδωκεν 'Athenarum'. 3 Et amphibolia 'te desi-

1 ET om. C | ecastor C, ad castor *rell.* || 2 Parmeno] hoc *add. C*, ille *add. V (dett.)* | Sura] supra *codd.* || 3 legerunt (-ret C) proponentes *codd.*, *corr. Steph.* | missis (-us C) syrus CV; surus Schoell *coll. Non. 46, 6* || 6 meretricum (om. non) C || 8 quia et V (*dett.*) | respondit C | πρὸς τὸ te Steph.: **** V, om. C || 9 To V (*dett.*), om. C || 10 ostendit dolorem V (*dett.*) || 11 I. — inhumanissimo om. V || 13 sine] nisi V (*dett.*) || 15 PROFACTA om. C || 16 an se Steph.: ante *codd.* | potuit C, -erat V, *corr. Steph.* | quod W.: quam C, quia V (*dett.*) || 18 quod Schoell: quidem C, quam *rell.* | tulit *codd.*, *corr. Schoell* || 20 mulieris *codd.*, *corr. Steph.* || 21 τὸ Steph.: tot *codd.* | misera om. V (*dett.*) | ILLVM om. C || 22 oblectaui <misera> C || 24 hic CV || 25 ἀναπέδωκεν Rabbow: ante πεδοικην *cod. Cuiac.*, ante **** V (*dett.*), ante te *** C

- derium cepisse'. 4 <TE DESIDERIVM . . . CEPISSE> quod
'cum milite inhumanissimo'.
- 90 15 *Et* CONSILIVM CONTEMPSISSE paenitudine esse possam.
- 91 16 1 HVC REDEVNDI iterum a loco; ABEVNDI A MILITE a 5
persona;
- 92 17 VOSQVE HIC VIDENDI a re.
- 91 16 2 HVC REDEVNDI . . . ABEVNDI . . . VOSQVE HIC VIDENDI oratorie unam rem in tria diuisit: 'huc redeundi' 'abeundi a milite' 'uosque hic uidendi', ut diceret 'huc 10 ueniendi'.
- 94 19 1 NISI PRAEFINITO L. a tempore. 2 Hic ostendit quid dixerit supra: (v. 12) 'tuli' et quid sit 'agitare conuiuium libere' (v. 18).
- 93 18 1 AGITAREM INTER VOS LIBERE C. inter agere et agitare hoc interest, quod agere est aliquid uel necessarium facere, agitare uoluptarium. 2 Ergo 'agitarem' exercerem.
- 94 19 3 NAM ILLIC HAUD LICEBAT N. P. legitur et 'illi', ut sit circumflexus accentus et significet illic, ut (*Verg. Aen. II 548*) 'illi mea tristia facta'. 4 *Et* absolutum 20 est 'prae-finito': deest 'tempore' aut aliquid tale. 5 NISI PRAEFINITO LOQVI ILLI Q. P. duo dixit: et 'prae-finito' et 'quae illi placerent', ut neque quantum uelles neque quod uelles dices.
- 95 20 HAUD OPINOR COMMODE pro 'blande' et 'bene', ut 25 (v. 33) 'numquam tam dices commode'.
- 96 21 FINEM STATVISSE ORATIONI MILITEM argute 'militem', quia quasi inimicus est orationi, quae in pace plurimum potest.
- 97 22 1 SED QUID HOC NEGOTI EST MODO QVAE NARRAVIT 30

1 TE — CEPISSE *add. Steph.* || 3 plenitudinem *codd., corr. Steph.* || 7 uiuendi C || 8 HVC *om. V* | ABEVNDI] abeundi ad V, ad C | <hic uiuendi> h. u. C || 9 rem *om. C* || 10 <ad> uosque V (*cf. supra*) | uiuendi C || 12 L. *om. V* || 13 <quic> quid C | quidem C | agitare <et> V || 15 agitare inter uos l. (*om. c.*) C || 17 facere *om. C* | ergo agitare C || 20 facta *om. C* || 21 deest D, et est C, deest <que> V | aliquid] quid V (*dett.*) || 22 q. p. *om. C* || 25 et bene *om. V* || 27 MILITEM *om. C* | <in> milite C

- m. <ad> argumentum nunc descendit, <ut> in Phormione (I 2, 7) 'sed quid tu es tristis?', praelatis scilicet allocationibus et separatarum et permixtarum personarum, ne ieiune ad argumentum uenire et non agere fabulam sed narrare uideretur. 2 SED QUID HOC NEGOTI bene addit 'negoti', ut augeter inuidiam facti; nam potuit dicere 'quid hoc est?' *sed ut diximus ad inuidiam et magnitudinem rei 'negoti' dixit.* 3 QVAE NARRAVIT MIHI 'quae' qualia scilicet et quanta. 4 MODO QVAE N. M. 'quae' acuendum est, ut sit qualia et quanta. et hoc ὄψεσ-10 βολικόν.
- 98 23 QVOD EGO NVMQVAM CREDIDI hoc totum cum inuidia pronuntiandum ex animo meretricis, quae facinus indignum nuptias putat.
- 99 24 1 VT ILLE HAC VIVA POSSET mire ostendit ex iis-15 dem uerbis eandem hanc esse, quae supra dixerat (I 1, 5) 'numquam illa uiua uxorem ducturum d.' 2 POSSET ANIMVM INDVCERE quasi in rem duram et immanem.
- 100 25 HABERE AVTEM ostendit pronuntiatione, quod prope est ut non habeat. 20
- 101 26 1 SED FIRMAE HAE VEREOR VT SINT N. bene pro persona serui, qui uult dominum uxorium esse magis quam amatorem Bacchidis. 2 VT ne non. 3 SED FIRMAE HAE VEREOR animaduerte Terentium in nuptiis hoc dictum seruare, utrum firmas an infirmas dicat nuptias. 25
- 102 27 1 SI IN REM EST BACCHIDIS bene additum 'si in rem est Bacchidis', ut ostenderet se non malignitatis sed beniuolentiae causa talia uota suscipere. 2 IN REM pro utilitate, 'ab re' contra utilitatem.

1 m.] h. CV, om. dett. | ad add. Steph. | nunc om. V (dett.) | ut add. W. || 4 uenire et W.: ueniret C, ueniens V (dett.) || 8 negoti dixit om. C || 9 et om. C | QVAE — m.] qd' in. m. C || 10 acuendum Teuber: legendum codd.; acute leg- Schoell | et 2.] et C | *υπεβολικον μετ (!) G², ***** rell.; εν ὀπορῆσει Steph. Fort. ὄψεσ. μεθ' ὀπορῆσεως || 14 nuptiis C || 15 illa V || 16 quam C | dixit V || 18 et] q2 C || 19 quod] q2 C || 21 uereor ut firme he sint (om. n.) C || 25 an] aut C || 26 addidit V | re C || 27 ostenderit C || 29 in re C; cf. Thes. gl. II p. 266*

- 103 **28** 1 SED QVI ISTVC CREDAM nuptias esse infirmas.
2 ISTVC CREDAM ITA ESSE DIC M. P. superiore uoto
excusauit crimen curiositatis, ut iam uideretur propter
Bacchidem audire uelle.
- 104 **29** 1 NON EST OPVS PROLATO HOC PERCONTARIER DE- 5
SISTE uide quam conuenienter poeta cum id agat, ut
narrantem Parmenonem inducat, tamen multis diuerticulis
morales facetias internectat. 2 NON EST OPVS PROLATO
H. incerta distinctio, utrum 'prolato hoc' an 'hoc per-
contariet.'
- 106 **31** ITA ME DI AMABVNT 'amabunt' pro 'ament', ut
(*Verg. Aen. I 273—74*) 'donec regina s. M. g. g. p. d. I. p.'
- 107 **32** 1 VT HOC PROFERAM prodam, Bacchidi scilicet
uel euilibet. 2 MECVM GAUDEAM 'mecum' intra me.
Vergilius (*Aen. I 37*) 'haec secum'.
- 108 **33** 1 NVMQVAM TAM D. C. haec pronuntiatio eiusmodi
esse debet, ut ex ea appareat prope delenitum Parmeno-
nem uix se posse continere quin narret. 2 NVMQVAM
TAM DICES COMMODE quasi ex parte labefactus est; sic
enim loquitur.
- 109 **34** AH NOLI PARMENO artificiose fingit audire nolle, ut
tacitura credatur, si audierit, quia curiositas signum est
loquacitatis. sic Horatius (*Ep. I 18, 69*) 'percontatorem
fugito, nam garrulus idem est'.
- 110 **35** 1 QVASI TV NON MVLTIO MALIS deest 'ita dicis', ut 25
sit: ita dicis quasi. 2 *Et* nunc Philotis non est instan-
tior ea calliditate, ut magis seruum prouocet ad dicendum.

1 nuptias — CREDAM *om. V* | infirmas *dett.*, -mitas *C*; -atas? ||
3 ut] et *V* | uidentur *C*, -detur *V* (*dett.*); *corr. W.* | propter
Westerh.: post *codd.* || 5 prolato *V*, probato *C* || 6 agit *C* || 8 in-
ternectit *V* (*dett.*) | prolato h. *V*, *om. C* || 9 prolato *V*, probato *C* |
an] ad *C* || 11 amabunt *om. C* || 14 GAUDEAM mecum *om. C* |
intra *Steph.* (*cf. Th. gl. s. v. secum*): infra *codd.* (*recte? cf. Bonnet,*
'Le Latin de Grégoire de Tours' p. 587) || 15 hoc *C* || 16 haec
— *commode om. C* || 17 ex *om. V* | delenitum *cod. Cuiac.*, (*ex de-*
lectum corr.) *V*, delectum *dett.* || 21 fingit <se> *V* (*dett.*) || 26 in-
scantiōe a *C*, instanti ora hac *V* || 27 ad dicendum prouocet
V (*dett.*)

- 111 **36** †QVAM EGO QVAE PERCONTER SCIRE† ἔλληψις: deest enim 'ita grauaris dicere' aut 'ita negas te locuturum'.
- 112 **37** 1 ET ILLVD MIHI VITIVM EST MAXIMVM seruire uitium est facere non posse. 2 ET ILLVD M. V. E. M. hoc lentius apud sese, illud clare 'si mihi fidem das'. 3 *Et* 5 iam alia se habere uitia exceptione significat in hoc quod dicit 'illud mihi u. e. m.' 4 SI MIHI FIDEM DAS animaduerte his dilationibus etiam spectatorem suspendi, quo libentius audiat. 5 SI MIHI F. D. fideliter spondes.
- 113 **38** AD INGENIVM REDIS quia a se discesserat, si taceret. 10 Cicero (*divin. in Caec. 17, 57*) 'redit ad se atque ad m. s.'
- 114 **39** 1 HANC BACCHIDEM AMABAT VT CVM MAXIME eiusmodi haec tota narratio est, ut defensionem adulescentis continere uideatur, quod meretricem amicam necessitate coactus deseruerit. mire igitur unde quaestio est, inde 15 coepit: amabat, inquit, Bacchidem. sic et in secundo Vergilius, an fortiores Graeci Troianis, 'fracti bello' inquit 'f. r. d. D.' (*Aen. II 13—14*). 2 BACCHIDEM AMABAT ordo et sensus hic est: hanc Bacchidem ut amabat Pamphilus, tum cum maxime amabat, cum pater uxorem ut 20 ducat orare occipit. 3 *Et* 'ut' positum est pro 'quemadmodum'. 4 *Et* 'maxime' bis numero subauditur. 5 *Et* 'cum maxime' una pars orationis est. 6 *Et* 'cum maxime' pro 'nimis'.
- 116 **41** 1 CVM PATER 'cum' modo aduerbium temporis est 25 pro 'quando'. 2 ORARE OCCIPIT maxima necessitas: orans pater.
- 117 **42** ET HAEC COMMVNIA OMNIVM quid si iniustum est

1 *schol. pertinet ad v. 35* | elipsis V, ecl- C || 3 uitium est mihi V || 4 hec C || 6 se om. C; del. 2 | exceptiue C | significans (-cat Steph.) in hoc V (*dett.*), om. C || 7 dixit C | illud om. C | MIHI om. V || 9 spondes Goetz: pro des *codd.* || 12 eiusdem modi C || 13 est ante haec V || 14 amicam om. C || 16 in om. C || 18 amare C || 19 <est> hic ē C || 20 cum 2.] ut C, om. V (*dett.*) | ut in ras. C || 21 accipit C | ut — 22 Et om. C | quemadmodum <ordo est hanc bachidem — cum pater — occipit (= *schol. 39, 2*)> V || 22 tum maxime C || 23 est om. C | Et] ut C || 24 pro <tum maxime> nimis C || 26 ocepit C | magna V | orans] est ut oret V (*dett.*)

quod orabatur? ostendit iustum et frequentatum quod dicebat pater.

- 118 **43** 1 SE SENEM ESSE DICERE omnem causam adolescentis senex amputavit pro suo senili commodo rogans; potuisset enim adolescens dicere (*Verg. Aen. XII 48—49*) 5
 'quam pro me curam g., h. p., o., p. m. d.' 2 SENEM ESSE DICERE illud posset agere amator contra utilitatem suam, sed non poterat filius contra utilitatem patris. ergo ut cogeret, pater suam causam interponebat.
- 119 **44** PRAESIDIUM VELLE SE praesidium senectutis subolem 10
 et successionem dicit.
- 120 **45** 1 SED POSTQVAM ACRIUS PATER INSTAT tria dixit: et 'acrius' et 'pater' et 'instat'.
- 122 **47** 1 PVDORIN ANNE AMORI ἀνακόλουθον, non enim praeposito 'utrum' intulit 'anne'. 15
- 120 **45** 2 ILLE PRIMO SE NEGARE utrum deest 'ducere' an 'negare se' nuptiis? 3 SED POSTQVAM ACRIUS PATER INSTAT postquam, inquit, acrius pater instat, non compulsus est Pamphilus, sed tantum deliberavit.
- 121 **46** PATER INSTAT maior uis est cum pater instat, 20
 iam non rogat.
- 122 **47** 2 PVDORIN ANNE AMORI OBSEQVERETVR MAGIS sic ostendit in utramque partem, ut tamen in animo honesti adolescentis pudor amorem uincere debuisset. 3 PVDORIN ANNE AMORI latens excusationis ratio explicata est. 25
 4 PVDORI patris scilicet, AMORI meretricis.
- 123 **48** 1 TVNDENDO ATQVE ODIU tondere est idem saepe repetere: translatio a fabrorum malleo. 2 ODIU assi-

3 ois cā C || 6 o. p. om. C || 7 posse *codd.*, *corr. Steph.* | amatur C, -at V (*dett.*); *corr. Steph.* || 8 non *Steph.*: ne *codd.* || 10 sobolem *codd.* || 11 successorem *Steph.* || 12 tria dixit V || 14 pudori V (*dett.*) | anacholiton V, -choton C | non — anne om. V || 15 proposito C | anne] anacholiton C || 16 NEGARE] negat C || 17 nuptias V || 19 est om. C || 20 INSTAT om. C | instantiam non rogat C, instat quam cum rogat V (*dett.*) || 22 pudori in C, pudori V (*dett.*) || 23 tamen om. V (*dett.*) || 24 <nihilominus> uincere *dett.* (*ed. pr.*) | pudori V (*dett.*) || 25 AMORI om. C || 26 amore C || 27 saepius V

duitate: attendenda difficultas uniuscuiusque uerbi.

3 TVNDENDO ATQVE ODIIO DENIQVE EFFECIT 'denique' temporis longitudinem significat, ut <***>. efficimus uero, quod cum magno conatu et molimine uix per nos accipit finem.

4 TVNDENDO ATQVE ODIIO D. E. mire interposuit moras, ad postremum confessurus uxorem ductam. primo, inquit, negauit, post deliberauit, ad postremum duxit; non, inquit, ipse sed effecit hoc senex: ita mutatione personae totam uoluntatem adulescentis absoluit. 5 DENIQVE EFFECIT oratorie tempus apposuit, *nam hoc significat 'denique'*. 6 ODIIO hoc est instantia.

124 49 DESPONDIT EI GNATAM uide non hic dici 'duxit uxorem Pamphilus', sed totum ad patrem referri.

125 50 NE VTIQVAM non nimis.

126 51 1 DONEC IAM IN IPSIS nota locutionem sensu magis quam uerbis manifestam. 2 DONEC IAM IN IPSIS NUPTIIS deest 'positus constitutusue ita doluit et aegre tulit'.

3 Aut repetere debemus sic: in ipsis, inquam, nuptiis.

4 DONEC IAM IN IPSIS NUPTIIS in mentione nuptiarum efferuescit animus amatoris.

127 52 1 NEC MORAM VLLAM QVIN DVCAT nec aliquam dieculam uel dilationem uidet ad nuptias. 2 QVIN quominus.

128 53 1 IBI DEMVM denique, postremum. 2 *Et* mire additum 'ibi', quia male pendeat 'in ipsis nuptiis'. et sic est, quasi dixisset: in ipsis, inquam, nuptiis. 3 DEMVM ITA AEGRE TVLIT VT IPSAM BACCHIDEM SI ADESSET hoc hyperbolicum. Vergilius (*Aen. XI 259*) 'uel Priamo

1 attendenda <est> V (dett.) || 2 ATQVE — EFFECIT] **** & C || 3 ut] et V (dett.); fort. vox Graeca (δήποτε Schoell; an τὸ τελευταῖον? cf. Thes. gl.) excidit | uero om. V (dett.) || 4 <facimus> uix<que> V (dett.) | finem accipit V (dett.) || 5 ODIIO m. C | ad quid C || 12 despondet C | <spondet> uide C | dici] -it C || 14 non minus C || 15 IAM om. C || 17 -ue Steph.: uel codd.; v. append. || 21 nec mora nulla que. d. C || 22 uel] et C | dilatationem C || 24 postremo V (dett.) || 25 additum <est> V (dett.) | et — nuptiis om. V || 26 quasi] quando C || 27 TVLIT om. C | SI — BACCHIDEM om. C || 28 yperbolicum V (est add. dett.); ὑπερβολικῶς Steph.

- miseranda m.' 4 VT IPSAM BACCHIDEM quae nunc accusatrix est. et est argumentum ab animo. 5 AEGRE TVLIT idem Vergilius (*Aen. II 6—7*) 'quis talia fando M. D.'
- 129 54 CREDO IBI 'ibi' pro 'tum'.
- 131 56 1 VT <CON>LOQVI MECVM VNA P. *παρέλκων* tertium. 5
 2 *Et* argumentum a persona, quod ait 'mecum'. 3 PARMENO argumentum a dictis. 4 PARMENO moraliter et a nomine inc<ipit> et nomen repetit. 5 *Et* significanter fecit non addendo 'dicebat' et sic in *μμητικὸν* a *διηγηματικῶ* transeundo. 6 *Et* mire interposuit nomen, ut affectum 10 doloris ostenderet. sic Vergilius (*Aen. IV 9*) 'Anna soror' etc.
- 133 58 PARMENO PERI MISER *ἐν ἡθελ* repetit nomen.
- 134 59 1 AT TE DI DEAEQVE P. obtinuit et persuasit seruus, nam iam meretrix seni irascitur, non Pamphilo.
 2 CVM ODO iam instantia et molestia. 15
- 135 60 1 VT AD PAVCA REDEAM tamquam multa sint, quae de Pamphili amore dici possint. 2 VT AD PAVCA REDEAM praeceptum oratorium in longa narratione: pro<fessio b>reuitatis; reddit enim acriorem auditorem, quem spes finis reficit fatigatum. 3 VXOREM DVCIT DOMVM 20 uxor dicitur uel ab ungendis postibus et figenda lana, id est quod cum puellae nubarent, maritorum postes ungebant ibique lanam figebant; uel quod lotos maritos ipsae ungebant. cuius rei Ennius testis est 'exin Tarquinium bona femina lauit et unxit' (*Ann. III fr. 4 M. = v. 155 V.*²). 25

1 bachidem <si adesset> V || 2 et est om. C || 3 d. <u.> V || 4 pro tum]. p̄. m. C || 5 posset una mecum V (*dett.*), posset C | parelcon V (*dett.*), **** C || 7 a nomine incipit (infit *Goetz*) et W.: a nomine in. e. & C, nomine cet. *Cuiac.*, antonomasice V (*dett.*) || 9 in — *διηγηματικῶ* *Steph.*: t̄themethicō (trathemeticō V) & dihegemathicō (diē gemathicō est V) CV (*sim. dett.*) || 11 etc.] e. a. CV || 12 *ἐν ἡθελ* *Steph.*: e**** C, **** V || 13 p.] perdant V | timuit C | et] ut V || 14 tam C || 15 et] ac V || 18 professio breuitatis W.: pro ueritatis *codd.* (inquisitione *add. V, dett.*); *προπαλαίτης* *Schoell* || 19 auditorem acriorem V (*dett.*) | quam *codd.*, *corr. Steph.* || 20 reficit *Westerh.* (*cf. Quintil. IV 2, 50*): recipit *codd.* | fatigatō. C | domum duxit C; deducit domum *Ter.* || 24 tarquinum C.

- 136 **61** 1 NOCTE ILLA PRIMA pronuntia 'illa' quasi dicat: plena desiderii, plena cupiditatis. similiter addit 'uirginem' et expresse 'non attigit'. 2 NOCTE ILLA PRIMA pronuntiandum 'illa prima' id est plena dulcedinis, ut mirum sit quod inferetur non contactam uirginem. 5
3 *Et* hoc argumenti est, quanti fecerit Pamphilus amicam suam. 4 VIRGINEM NON ATTIGIT 'uirginem' emphasis est: quamuis non amatam, uirginem tamen. 5 *Et* non dixit 'non est amplexatus' sed 'ne attigit quidem'.
- 137 **62** 1 QVAE CONSECVTA EST NOX EAM primam noctem 10 scilicet. 2 NIHILO MAGIS quasi possit in nihilo esse magis aut minus. 3 *Et* NIHILO MAGIS asseuerationis est.
- 138 **63** 1 QUID AIS CVM VIRGINE VNA inuenitur quasi intentio 'una', id est simul, uno loco. 2 CVM VIRGINE a persona; VNA a loco; ADVLESCENS a persona; CVBERIT 15 ab habitu et occasione;
- 139 **64** PLVS POTVS ab impulsione et ex accidentibus.
- 138 **63** 3 CVM VIRGINE VNA ADVLESCENS argumenta in coniecturam necessario posita, quibus Terentius ex utraque parte disputans τὸ ἀπίθανον purgat, ne quis illum stulte 20 posuisse hoc iudicaret; haec enim meretrix tarde credit, argumentis ne a Parmenone uincatur. hinc est quod ait Horatius (*Ep. II 1, 59*) 'uincere Caecilius grauitate, Terentius arte'.
- 140 **65** 1 NON VERI SIMILE DICIS ἀῤῃσις peruersa: prius 25 est enim uerum quam ueri simile. 2 *Et* ideo sic dixit, quia est saepe <non> ueri simile, uerum tamen, ut Decios

2 cupiditatis V || 4 id est] quasi dicat uel plena amoris uel V || 6 hoc W.: hic codd. | argumentum V | quanta codd., corr. W. | <erga> amicam V || 8 tamen] tenemus V || 9 amplexus est V | ne] non V || 11 posset C | esse in nihilo <aut> magis V || 13 quasi <semper> V | intentio (= ἐπιτασις) Schoell: interentio (-um C) CV || 14 una om. C || 16 ad habitum et occasionem codd., corr. Steph. || 20 τὸ ἀπίθανον Steph.: **** codd. | purgat om. C | stulte illum haec posuisse V (dett.) || 21 tarde credit meretrix V (dett.) || 22 a om. C | uincitur C || 23 facilius codd. || 25 DICIS ἀῤῃσις] dum hauseris codd. || 26 enim om. C | quam] -que C, deinde V || 27 non add. Steph.

pro alieno commodo mori uoluisse. 3 NON VERI SIMILE DICIS hoc iam plus est tantum amatam esse Bacchidem, quantum credi non possit.

- 141 **66** CREDO ITA VIDERI TIBI NAM NEMO AD TE VENIT magno compendio usus est non ostendens cur hoc falsum sit quod putet meretrix, sed cur hoc putet. ita ex eius persona totum refellitur quod obicit.
- 142 **67** ILLE INVITVS 'inuitus' dicendo quasi admonet iterum iterumque, ut Vergilius (*Aen. IV 361*) 'Italiam non sponte sequor'.
- 143 **68** 1 QUID DEINDE F. interponitur persona ad exitum festinans, ut alibi (*Andr. I 1, 100*) 'quam metui quorsum e.' 2 DIEBVS SANE PAVCIS hic est exitus.
- 144 **69** 1 POST[QVAM] PAMPHILVS ME NE TESTIS quisquam et ar- biter secretorum interueniat. 2 ME SOLVM SEDVCIT FORAS 15 familiaris in seruo iactantia de dominorum familiaritate; simul quia decens est, ut per eum quid gestum sit spectatores sciant.
- 145 **70** NARRATQVE VT VIRGO AB SE hoc est illud quod supra (*v. 61*) dixerat 'nocte illa prima uirginem non attigit'.
- 146 **71** SEQVE ANTE QVAM EAM VXOREM DVXISSET bonus 20 color purgationis; diceretur enim: quare, si odio illam habebat, duxit uxorem?
- 147 **72** TOLERARE POSSE 'tolerare' uerbum est mala patientis.
- 148 **73** 1 DECREVERIM statuerim et defixerim. 2 SED QVAM DECREVERIM ME NON POSSE DIVTIVS HABERE ἀποστροφή 25 καὶ ἠθοποιία ἀπὸ διηγήματος εἰς μιμητικήν.

2 amat amasse *codd., corr. W.* || 3 non possit credi *V (dett.)* || 4 VIDERI — VENIT] ***** *C* | uenit ad te *V (dett.)* || 5 usus est *om. C* | cur] cum *C* || 6 putat *V* || 7 totum *om. V (dett.)* || 9 yta- liam *L*, aliam *rell.* || 11 quod *C* | *F.*] fiet *V (dett.)*; fit *Ter.* || 12 me- tui] timeo *Ter.* || 13 e.] euaderes *V* | pauculis *Ter.* || 14 POST- QVAM] sic etiam *Ter. cod. F* || 15 educit foras *V (dett.)*, *om. C*; deducit *f. Ter. codd. AE* || 16 in seruo] oeuo *ut vid. C*; οὐκ ἐν Schoell || 17 decet esse *C* | eum — sit *om. C* || 18 -QVE *om. C* || 19 supra *om. C* || 20 eam *V*, meam *C* || 21 illum *C*, illam (*ante odio*) *V (dett.)* || 24 SED — HABERE] menon posse *C* || 25 ἀποστροφή — μιμητικήν *Lindenbr. (ex cod. Cuiac.?)*: apostrophe ***** me met. i. R. R. H. C, apostrophe ***** *V (dett.)*; ἄ. γ. ἠ. ἀπομνη- μονεύοντος *Steph.*

- 149 74 1 EAM LVDBIRIO HABERI honesto uerbo et pudoris pleno est usus. 2 *Et* noue pro 'uitiari'.
- 150 75 1 QVIN quominus. 2 INTEGRAM est hic honestam: non enim duxit spoliata uirginitate aut mulierem. 3 VT ACCEPI A SVIS uigilanter, quod est 'integram . . . ut 5 accepi a suis': potuit enim et uitata uenisse, ut uenit. 4 Ergo non abundat 'ut accepi a suis', sed habet significationem.
- 152 77 1 PIVM ET PVDICVM INGENIVM erga meretricem 'pium', 'pudicum' erga uirginem. 2 Cogitur dicere 'pium', 10 quem periurum putabat. 3 PIVM ET PVDICVM I. <in> eadem uirgine et 'pium' et 'pudicum'? an 'pium' erga meretricem, 'pudicum' erga uirginem?
- 153 78 1 HOC EGO PROFERRE uerba Pamphili sunt, non ut quidam putant ad personam Parmenonis referentes. 15 2 HOC EGO PRO. amorem scilicet meretricis.
- 154 79 CUI TV NIHIL DICAS VITI nunc 'uitii' culpae uxoriae.
- 156 81 ABITVRAM DENIQVE 'denique' moram significat et postremam tarditatem. *itaque postremo uel sero abituram dicit.*
- 157 82 1 QUID INTEREA exsultantis est et gesticantis audire. 2 *Et* INTEREA inter eos dies.
- 158 83 1 SED VT FIT POSTQVAM HVNC ALIENVM 'alienum' pro alienato dixit, ut in Phormione (III 3, 12) 'quid? 25 ego uobis, Geta, alienus sum?'; nam quomodo 'alienum', si amabat? 2 POSTQVAM HVNC ALIENVM oratorie non
- 1 EAM] an C || 2 usus est V (dett.) | pronuntiari C || 3 QVIN | quo C | et hic C, cod. Cuiac., hoc est rell.; corr. Goetz || 4 dixit codd., corr. Rabbow | uigilanter — a suis om. V | uigilanter dett., -latur C || 5 quod est] quidem Steph.; an quod dicit? | ut] specificat id (hoc L) est talem qualem dett. (ed. pr.) || 6 et om. V (dett.) | uitiatam codd., corr. Schoell | uenisse C, cepisse V (dett.) | ut <saep> euenit V (dett.) || 10 pium 1.] pudicam C | pium 2.] pamphilum (ante dicere) V || 11 i.] ingenium narras pamphili V | in add. Schoell || 12 eadem uirgine C, an simul erga uirginem V || 17 nunc uicię uxor uxoriae (!) C || 19 DENIQVE denique Steph.: abituram (qui add. C) codd. || 22 quod C | et om. C || 25 pro alieno C || 27 amabat <se dixisset> V

tam excusat Bacchidem quam a uerisimili causam uult inducere, quod ipsa fuit in Pamphilum durior. 3 ALIENVM AB SE VIDET id est maritum, nam hoc nomen a meretricibus alienum est.

159 84 1 MALIGNA MVLT0 'maligna' difficilis, <nam> malignus est qui difficultatem sui ostendit. 2 PROCAX dispoliatrix et petax; procare enim est petere, — 3 Vergilius (*Aen. I 536*) 'procacibus austris' id est impudentibus; nam qui multum petit, impudens est et procax. — unde et proci dicti sunt, qui filias alienas in matrimonium petierunt.

160 85 1 ATQVI EA RES 'atqui' immo. legitur et 'atque'. 2 NON EDEPOL MIROR obtinuit quod uolebat Parmeno, nam credidit Philotis iniuriam factam Pamphilo. 3 ATQVI EA RES MVLT0 MAXIME opportune concitatus Pamphilum 15 defendit Parmeno, postquam Philotis inducta est, ut fateretur iniuriam factam.

162 87 1 ET HANC QVAE DOMI ERAT UXOREM modestam; ET ILLAM meretricem malam. 2 ET ILLAM ET HANC QVAE DOMI ERAT 'illam' quae meretrix esset, 'hanc' id est uxorem. 3 COGNOUIT considerauit diligentius et attentius. nam cognoscere est diligenter et attente considerare. 4 COGNOUIT SATIS bene 'satis': ex ipsius moribus et ex meretricis.

163 88 1 AD EXEMPLVM quasi ad imaginem et collationem 25 speciemque comparationis. 2 EXISTIMANS intellegens.

164 89 HAEC ITA VT LIBERALI ESSE INGENIO qualitas comparatiua.

165 90 1 PVDENS MODESTA haec contra uitia meretricia

1 tam] iam V (dett.) | a] in V | causa codd., corr. W || 2 fuerit? || 3 maritum idē C || 5 nam add. W. || 7 est enim C || 9 qui om. C || 10 et procaci C || 12 ATQVI] atque V (dett.) | atqui] a · qui C, om. V (dett.) | et atqui V || 13 non] nec C | mirum Ter. || 14 ATQVI] atque ui C, atque V (dett.) || 15 cunctantis C || 18 et om. C || 21 considerauit post attentius V (dett.) || 22 considerauerit C || 23 ipsis C || 25 quas C | et speciem V (dett.) || 27 ingenio esse V || 29 uilia codd., corr. Steph. (cf. infra).

posuit: 'pudens' haec, illa 'procax', 'modesta' haec, illa 'maligna'. reliqua uero superadduntur ornamenta uxoria laudesque matronae. 2 INCOMMODA ATQVE INIVRIAS caute laudata uxore non repetit uitia meretricis apud meretricem et simul contentus de uxoris laudibus uitia meretricis intellegit. 3 INCOMMODA ATQVE INIVRIAS VIRI OMNES FERRE figura ἄλλειψις est.

166 91 1 TEGERE hoc plus est quam 'ferre'. 2 Et TEGERE quod meretricem amaret. 3 Et plus dixit 'tegere' quam 'celare'; 'tegere' enim ad hoc dixit, non solum ne cui ediceret, sed et ne quis sciret.

167 92 1 HIC ANIMVS Pamphili. 2 Oratorie dixit: non enim Pamphilum sed animum dixit Pamphili. 3 VXORIS MISERICORDIA amphibolia. 4 HIC ANIMVS 'hic' pro 'tum'. Vergilius (*Aen. IX 246*) 'hic annis grauis a. <a. > m. A.' 5 VXORIS MISERICORDIA recte, quia <ex> misericordia amor nascitur. sic et in Phormione (*I 2, 49—50*) 'misertum est. uirgo ipsa facie egregia' et Vergilius (*Aen. IV 13—14*) 'heu quibus ille iactatus f.'

168 93 1 PARTIM VICTVS HVIVS INIVRIIS qualitas relatiua. 2 DEVINCTVS PARTIM VICTVS de proximo repetiuit παρόμοιον: 'deuinctus' 'uictus'.

169 94 1 PAVLATIM ELAPSVS EST adeo tardus est amor Pamphili et magnus, ut etiam post iniurias difficile discedat. 2 Et ELAPSVS EST animus, non Pamphilus.

170 95 1 POSTQVAM PAR INGENIVM NACTVS EST an sibi par? an absolute bonum, ut dicimus 'sic par est facere te'? 2 Ergo aut sibi par aut uxori, id est liberali feminae.

3 matronaeque laudes V (*dett.*) | caute — INIVRIAS om. V || 5 uxore C || 7 eclipsis C, elipsis <est> V || 8 est om. C || 10 tegere om. C | dixit <ut> V (*dett.*) | ne cui] cuiquam non V || 12 animum C || 13 dixit ante sed V (*dett.*) | 15 A.] h. *codd.* || 16 ex *add. ed. pr.* | misericordie C || 18 ipse C || 20 relatiua <ad ea> V (*dett.*), celatura C || 21 deuictus CV | repetiuit <uictus> C | paromion V, . n . A . p . o . m . o . 2 o . n . C || 22 deuictus *codd.* || 24 ut om. C || 25 animis C || 26 PAR om. C | an] & C; id est? || 27 si V || 28 sibi] tibi V (*dett.*) | est om. C

- 3 PAR INGENIVM NACTVS EST 'par ingenium' eandem uoluntatem. Sallustius (*Iug. 31, 14*) 'quos eadem odisse et eadem metuere in unum coegit'. idem alibi (*Catil. 20, 4*) 'nam idem u. a. i. n., e. d. f. a. e.'
- 171 96 1 INTEREA IN IMBRO MORITVR COGNATVS SENEX 5
causa abitionis Pamphili narratur. 2 COGNATVS SENEX bene quod 'senex', nam acerbum funus non conueniebat fabulae. in comoedia itaque apud Terentium aut meretrix molesta aut ex duabus una uxor moritur aut senex: ita ex huiusmodi mortibus uel incommodum uitatur uel 10 lucrum insuper nascitur, ut non sit causa lugendi.
- 172 97 1 HORVNC MALUIT 'horum' quam 'dominorum' dicere. 2 EA AD HOS LEGE REDIBAT HEREDITAS uerbo iuris usus est: ea enim legitima est hereditas, quae familiae debebatur.
- 173 98 1 EO AMANTEM modo iam uxorem, non enim amicam. 2 INVITVM PAMPFILVM inuitum recessisse uis uerbi demonstrat; nam proprie extrudere dicitur, qui manibus expellit. sed hic translatione usus est, ut ostenderet tantum importunitatis uerbis senis fuisse, quantum impulsio manuum 20 efficere potuisset. 3 EXTRVDIT uerbum necessitatis.
- 174 99 1 RELINQVIT ἐνάγεια praesentis temporis. *legitur et 'reliquit'*. 2 RELINQVIT CVM MATRE HIC VXOREM praeparatio ad futurum errorem. 3 NAM SENEX RVS ABDIDIT SESE 'nam' hic inceptiua particula est, ut 'nam meus 25 conseruus est homo haud magni preti' Plautus in Milite glorioso (*II-1, 67*). 145

1 NACTVS — ingenium *om. V* || 2 quos <omnis eadem cupere> eadem *etc. Sall.* || 4 a. 1. *om. V* || 5 umbro *CV* || 6 ambitionis *C (dett.)* || 7 quod <ait> *V (dett.)* || 10 moribus *C* || 12 HORVNC] horum *et codd.* || 13 EA] et *V* | hoc *V* | rediebat perlonge hereditas *V (dett.)*, l. r. h. b. *C* || 14 usus est *om. C* || 20 uerbum *codd., corr. Steph.* | quanta *codd., corr. Steph.* || 21 facere *V* | extendit *C* || 23 ἐνάγεια *W.* (*cf. Eun. III 5, 16; Hec. III 1, 16*): inertia *V*, ineptiam *C* | temporis *om. C* || 23 reliquit] *sic Ter. codd. CPE* | RELINQVIT et VXOREM *om. C* || 24 errorem] uxorem *C* || 25 se *V* | huc *C* | est *om. C* || 26 conseruus *om. C* | aut *C*, ut *V (dett.)*; aut etiam *Plauti codd. praeter B²*

- 175 **100** 1 RVS ABDIDIT SESE uerbum reprehendentis senem, quod 'sese abdidit' dixit. 2 HVC RARO IN VRBEM COMMEAT 'huc' bene dixit, ut ostendat Parmenonem in urbe esse. 3 Mira *οἰκονομία*: fac enim praesentem et nullus error in fabula est. 4 COMMEAT commeare est abesse 5 inde, ubi te esse oporteat, — *hoc ergo dicto ostendit, quam raro ad urbem ueniat senex*, — quippe commeatus est ex aliqua commoratione temporalis abscessus.
- 176 **101** 1 QUID ADHVC HABENT 1. bene usque adhuc suspensa narratio est. et in hac interrogatione quasi sub-10 stomachatur Philotis decepta, quod nihil uideat infirmitatis in nuptiis, quod optauerat. 2 QUID ADHVC HABENT hoc tristior meretrix dixit.
- 177 **102** 1 NVNC AUDIES sic ait quasi iamdudum audire cupienti. 2 Vel ad molestam percontatricem. 15
- 178 **103** 1 BENE CONVENIEBAT SANE 'sane' bene pro 'multum'. 2 *Et SANE* satis, ualde, quia qui sanus, idem ualidus.
- 179 **104** MIRIS MODIS miris exemplis.
- 178 **103** 3 INTERIM MIRIS MODIS ODISSE huc usque Parmenonem poeta uerba passus est dicere cetera actibus 20 seruaturus. 4 INTERIM MIRIS MODIS mire ad finem comoediae rerum explanatio reseruatur. namque si quaeras, fallitur Parmeno, cum non odio socrus sed pudore simultatem aduersus socrum Philumena assimilauerit. 5 INTERIM modo repente. et est aduerbium temporis. 25
- 180 **105** 1 POSTVLATIO expostulatio, querela. 2 Sed proprie expostulatio est apud illum ipsum qui peccauerit, postulatio de illo apud alterum.

1 rvs om. C | se C || 4 Mira] magna V (dett.) | οικονoμία C, oeconomia V (dett.) || 5 COMMEAT om. C || 6 unde C | ergo hoc V (dett.) || 7 <et> senex V (dett.), <et> sepe C || 8 commemoratione codd., corr. Steph. | temporali ab excessu C || 9 habet V (dett.), h. C; sic et 12 | 1.] infirmitatis V, om. C || 12 quod] quas V (dett.) || 14 hunc C | sit (om. ait) C || 17 satius codd., corr. W. | ualide V | ualidus idem sanus C, sanus est ualidus est V || 20 certa C || 22 reseruatum C || 23 simultatem Steph.: sterilitatem (sterel- C) codd.; hostilit- Schoell || 24 assimilat² C, as simulauerat V (dett.), corr. Steph. || 25 et] q2 C || 27 est om. C

- 181 **106** 1 QVID IGITVR recte dixit: si hoc non fuit, quid ergo? (= 106, 2)
- 180 **105** 3 POSTVLATIO querela et quasi iusta interpositio querelarum.
- 181 **106** 2 QVID IGITVR recte dixit: si hoc non fuit, quid ergo? (= 106, 1)
- 182 **107** 1 FVGERE E CONSPECTV ILICO bene 'e conspectu', utpote quae caueret grauida intellegi. sed tamen subiungitur 'uidere nolle', ut ignorantia Parmenonis appareat, qui argumentum odiorum credidit, quod Philumena neque 10 uideri iam uellet neque uidere. 2 FVGERE E CONSPECTV ne uideretur;
- 183 **108** 1 VIDERE NOLLE ne uideret. 2 DENIQVE VBI NON QVIT PATI 'pati' et sustinere et sustineri intellegi potest hoc loco. 3 Utrum: postquam non potuit sustinere socrum? an: postquam illa ferre non potuit sic se celantem nurum? 4 Potest etiam sic intellegi: ubi non potuit augmenta odii sui ipsa nurus pati et continere, migrauit a socru. 5 NON QVIT PATI tolerare aut tolerari, quia patior commune est; nam patior te 20 et a te dicimus.
- 184 **109** ABIT proprie 'abiit', quia non exspectauit, ut mitteretur.
- 185 **110** 1 VBI ILLIC DIES EST c. ἀργαίως 'dies', non 'diebus' dixit. 2 ACCERSI IVBET non addidit quae, quia intellegitur. 25
- 186 **111** DIXERE CAVSAM TVNC NESCIO q. ideo 'nescio' quam', quia nullius momenti ac falsam.

5 <igitur (ergo C)> recte *codd.* | quidem C || 6 ergo (igitur V) <non> *codd.* || 7 e] in C, om. V || 8 gaudia C | intelligis (-m V) *codd.* | sed] si V (*dett.*) | subiungitur *Klotz*: -guntur C, -gimus V || 10 qui *Steph.*: quia *codd.* || 14 QVIT] quod C, quiuit V (*dett.*) | et I.] non *add.* C | sustinere 2. C || 16 an *Steph.*: aut CV | illa W.: illam (socrus *add.* V, *dett.*) *codd.* || 17 etiam] enim V || 18 argumenta *codd.*, *corr.* *Lindenbr.* || 19 a socru *Westerh.*: ad socrum (-cerum C) *codd.* | quiuit pati V (*dett.*), pati quod C || 24 c.] complures V, om. C (*dett.*) | ἀργαίως G², apexoc C, om. V || 25 decessi C | IVBET — quae om. C || 26 dicere C | TVNC — q.] non C | ideo — quam om. V (*dett.*) | nescio *add.* *Steph.*

- 187 **112** 1 NEMO REMISIT hic iam apertius odium uidetur, ubi iam nec fingitur causa. 2 POSTQVAM ACCERSVNT subauditur 'nostri', id est missi a socru.
- 189 **114** 1 IT VISERE A. <E.> ut (*Verg. Aen. I 527—28*) 'populare penates uenimus'. 5
- 187 **112** 3 POSTQVAM ACCERSVNT missi a nobis scilicet. et mira uarietas.
- 189 **114** 2 IT VISERE AD EAM uisere officii est, uidere quaerentis aliquem. 3 ADMISIT NEMO iniuriosa etiam ipsa pronuntiatio est. 4 HOC VBI SENEX RESCIVIT sci-10 mus quae ad nos deferuntur, rescimus celata.
- 190 **115** HERI EA CAVSA bene 'ea causa', quippe qui se ruri abdidisset.
- 192 **117** 1 NONDVM ETIAM SCIO *παρέλκων* tertium.
- 193 **118** 1 *Et* deest 'scire' (= 118, 4). 2 *Et* est *σύλ-*15 *λημνις* 'scio' 'scire' cum *ἀναβάσει*.
- 192 **117** 2 NONDVM ETIAM recte seruauit reliquis partibus fabulae pendulum et attentum spectatorem.
- 193 **118** 3 NISI SANE CVRAE EST QVORSVM EVENTVRVM HOC s. bene, quia curiosus est Pärmeno et idem garrulus; nam 20 per totam fabulam talis inducitur. 4 CVRAE EST QVORSVM EVENTVRVM HOC s. deest 'scire' (= 118, 1).
- 194 **119** 1 HABES OMNEM REM quasi dicat 'quam audire expetisti'. 2 PERGAM QVO COEPI HOC ITER 'pergam iter' ut (*Verg. Aen. VI 240*) 'tendere iter'. 3 QVO COEPI 25 HOC ITER ad portum scilicet.
- 195 **120** 1 NAM CONSTITVI CVM QVODAM HOSPITE dicit causam, cur in reliqua fabula non appareat persona huius

1 remisit *V* (*dett.*), *om. C* | hoc *C* || 4 *It V*, id *C*; *sic et infra* | a. ut *V*, aut *C* || 6 accersitur *C* | a nobis missi *V* || 7 ueritas *C* || 8 officium *C* || 9 nemo remisit (= *v. 112*) *C* || 11 relata *V* (*dett.*) || 14 *παρέλκων G*², *pareleon V* (*dett.*), **** *C* || 15 *Et* deest *scire*] *haec ad NISI SANE CVRAE EST pertinent, cf. infra* | *σὺλλημνις G*², **** *rell.* || 16 *ἀναβάσει Steph.*: *ana* *** *C* (*ed. pr.*), **** *V* || 18 *pendolum C* || 21 *inducetur V* | *CVRAE* — s.] *quorsum me uenturum* *** *cure est C*, *quorsum euenturum curae est hoc s. V* (*curae* — s. *om. in lac. dett.*; *ἔλλειψις suppl. Steph.*) || 24 *petisti C*

meretricis. 2 CONSTITVI 'constitui' proprie, nam 'constitutum' de huiusmodi rebus dicitur. 3 Conuenire et constituere: <de> eius modi rebus apud extraneos meretrices agunt.

196 121 DI VORTANT BENE QVOD AGAS saepe enim res 5
aliter quam uolumus eueniunt. et ideo Vertumnus colitur, qui praeest rebus se uertentibus.

II.

1.

198 1 1 PRO DEVM ATQVE HOMINVM FIDEM in hac scaena
accusatio socrus est, quae se coniecturaliter defendit dicens
nihil a se factum in perniciem nurus. 2 PRO DEVM 10
ATQVE HOMINVM FIDEM ἐμπαιθῶς ab exclamatione coepta
scaena est; senex enim est difficilis et iratus. 3 QVOD
HOC GENVS EST QVAE EST HAEC CON. conatur Terentius
aduersum famam socrum bonam reperire. 4 Et incipit
a generali exclamatione, quo uehementior sit eius accu- 15
satio, paulatimque ad speciale crimen descendit. 5 QVOD
HOC GENVS EST accusatio a persona, cui accidit ex sexu,
quod socrus est. 6 CONIVRATIO consensio bonae rei
est, coniuratio malae. inde et Catilinae coniuratio
dicta est. 7 QVAE EST HAEC <C.> accusatio a re. 20
199 2 1 VTIN OMNES MVLIERES AEQVE <E.> s. bono argumento
utitur: laesisti nurum, quia socrus es et nulla socrus

1 constitui om. C | constitutum <est> C || 2 ante conuenire
haec fere excidisse videntur CONSTITVI . . . CONVENTVRAM bene ||
3 de add. Steph. || 5 diuertant C, dii uertant V | res om. C ||
6 uolumus] uolui non C | ideo] non C | nulturnus C || 7 se
om. C; at cf. Ad. IV 7, 10 || 9 se om. C || 11 ἐμπαιθῶς G²
(-θῶς Steph.), **** rell. || 13 quae haec con. (om. est) C,
q. c. h. e. V || 14 famam om. C | repetere C || 15 in clama-
tione C || 17 genus <hominum> est V, g. e. C || 18 confessio
codd., corr. Westerh. || 20 HAEC om. C || 21 VTIN] ut V (dett.);
sic et p. 227 l. 1 | omnis C | s. om. C || 22 nurum] mulierem C |
es ed. pr.: est codd. | socrum C